Sjøfartsdirektoratet
Norwegian Maritime Authority

Vår dato	Vår referanse	Vår saksbehandler
21.09.20266	2025/74789-3	Karen Ane Pedersen
Deres referanse	**Arkivkode**	**Direkte telefon**
	35	52 74 53 61

Høringslisten

Høring – endring i forskrift om kvalifikasjoner og sertifikater for sjøfolk m.fl. – gjennomføring av revidert STCW-F-konvensjon og ny STCW-F-kode samt andre endringer

I. Generelt om forslaget

1. Høringsfrist og kontaktinformasjon

Sjøfartsdirektoratet sender med dette på høring forslag om endringer i flere forskrifter hovedsakelig som følge av gjennomføring av revidert STCW-F-konvensjon og ny STCW-F-kode i norsk rett.

I tillegg er det foreslått mindre endringer i kvalifikasjonsforskriften omtalt nærmere under pkt. 2.2 til 2.4. Disse endringene er uavhengig av gjennomføringen av STCW-F-konvensjonen.

Sjøfartsdirektoratet sender med dette på høring forslag om endring i følgende forskrifter:

- forskrift av 30. juni 1987 nr. 580 om vakthold for dekksavdelingen og maskinavdelingen på norske fiske- og fangstfartøy (forskrift om vakthold på norske skip)
- forskrift av 13. juni 2000 nr. 660 om konstruksjon, utstyr og drift av fiskefartøy med lengde 15 meter eller mer
- forskrift av 22. desember 2011 nr. 1523 om kvalifikasjoner og sertifikater for sjøfolk (kvalifikasjonsforskriften)
- forskrift av 5. juni 2014 nr. 805 om helseundersøkelser av arbeidstakere på norske skip og flyttbare innretninger (forskrift om helseundersøkelser på skip)

I tillegg foreslås, på vegne av Nærings- og fiskeridepartementet at forskrift av 10. februar 1989 nr. 88 om sikkerhetsopplæring for fiskere oppheves.

Høringsfrist er satt til **7. desember 2026**, og eventuelle innspill sendes til post@sdir.no.

Forskriften skal i utgangspunktet tre i kraft i januar 2027.

Høringen er tilgjengelig på Sjøfartsdirektoratets hjemmesider www.sdir.no. Spørsmål om høringen kan rettes til senioringeniør Per Otto Årland på e-post til pot@sdir.no eller juridisk seniorrådgiver Karen Pedersen på e-post til kape@sdir.no.

2. Kort om forslaget

2.1 Revidert STCW-F-konvensjon og ny STCW-F-kode

IMOs sjøsikkerhetskomite (MSC) vedtok på MSC 108 to resolusjoner:

- MSC.561(108) – endringer i den internasjonale konvensjonen om normer for opplæring, sertifikater og vakthold for personell på fiskefartøy (STCW-F-konvensjonen), 1955
- MSC.562(108) – regelverk om normer for opplæring, sertifikater og vakthold for personell på fiskefartøy (STCW-F-koden)

Revidert STCW-F-konvensjon med ny tilhørende STCW-F-kode fastsetter minstekrav til normer for opplæring, sertifikater og vakthold for personell på fiskefartøy. Endringene medfører behov for oppdatering og endring av nasjonalt regelverk i de nevnte forskriftene.

De viktigste endringene som foreslås i forbindelse med gjennomføring av STCW-F-konvensjonen, kan oppsummeres i fire punkter:

1. Det innføres tilleggskrav til utdanning for skipsfører og ansvarshavende vaktoffiser på dekk på fiskefartøy.
2. De som har sitt arbeid om bord på fiskefartøy, skal fremover følge samme grunnleggende sikkerhetskurs som følger av kvalifikasjonsforskriften. Kravet gjelder alle som har sitt arbeid om bord på fiskefartøy. Dette innebærer at forskrift om sikkerhetsopplæring for fiskere foreslås opphevet.
3. Det innføres i utgangspunktet krav om gyldig helseerklæring for alle som har sitt arbeid om bord på fiskefartøy. Dette innebærer at det innføres krav om gyldig helseerklæring for utstedelse av fiskeskippersertifikat klasse C, samt at dagens unntak fra krav om helseerklæring gitt med hjemmel i forskrift om helseundersøkelser på skip, foreslås fjernet. Samtidig legges det frem forslag om unntak fra krav til helseerklæring for de som har sitt arbeid om bord på fiskefartøy som kun er sertifisert i fartsområde fjordfiske.
4. Det foreslås videre flere mindre endringer i krav om vakthold for dekksavdelingen og maskinavdelingen om bord på fiskefartøy.

Forslaget legger opp til overgangsordninger som innebærer at foreslåtte endringer i krav til utdanning ikke får betydning for personer som allerede har kompetansesertifikat som gir rett til å tjenestegjøre på fiskefartøy, samt for dem som allerede er i gang med relevant utdanning. I tillegg gis det overgangsordninger for personer som har gjennomført sikkerhetsopplæring for fiskere, og for dem som med denne forskriftsendringen får krav om gyldig helseerklæring. Det er ikke behov for overgangsregler for endringene i krav om vakthold.

Nedenfor følger kort om øvrige forslag til forskriftsendringer, som ikke dreier seg om gjennomføringen av STCW-F-konvensjon.

2.2 Endringer i krav til brovakttjeneste samt krav til passasjer- og krisehåndteringskurs

Høringsnotatet inneholder også forslag om endring i kvalifikasjonsforskriften §§ 24 til 26. Endringen i § 24 tredje ledd bokstav b om kompetansesertifikat klasse 5 gjelder endring av referanse til tabell for hvilket område opplæringsprogrammet skal dekke. Dette er nødvendig for å sikre korrekt gjennomføring av krav til opplæring i brovakttjeneste for utstedelse av kompetansesertifikat klasse 5, og for å unngå strengere bestemmelser i nasjonalt regelverk sammenlignet med internasjonalt regelverk.

Denne endringen medfører at det også er nødvendig å endre § 25 om kompetansesertifikat dekksoffiser klasse 4 fordi bestemmelsen bygger på § 24. Dersom endringer ikke blir blitt gjort i § 25, vil det medføre at kravene til opplæring i brovakttjeneste ikke blir strenge nok både for utstedelse av kompetansesertifikat dekksoffiser klasse 3 og 4 etter endringen i § 24, ettersom § 26 om kompetansesertifikat dekksoffiser klasse 3 viser til krav i §§ 24 og 25. Samtidig foreslås mindre språklige endringer i § 26.

Bakgrunn for endringene er å sikre korrekt gjennomføring av STCW-konvensjonen av 1978. Kvalifikasjonsforskriften er nå strengere enn direktiv 2008/106/EF[1] og STCW-konvensjonen av 1978 mht. til opplæringskrav i kvalifikasjonsforskriften § 24. Direktivet er et minstestandarddirektiv, og det er tillatt å ha strengere bestemmelser i nasjonalt regelverk. Det er derimot ikke ønskelig med strengere krav i denne sammenheng, og derfor foreslås endringen.

I tillegg foreslås det endringer i kvalifikasjonsforskriftens § 67 for å ta bort kravet til passasjer- og krisehåndteringskurs for skipsfører på skip som kan føre 12 eller færre passasjerer uten passasjersertifikat (12 pax fartøy). Passasjer- og krisehåndteringskurs er utformet for større passasjerfartøy med flere passasjerer, og er i utgangspunktet ikke tilpasset 12 pax-virksomhet med få passasjerer. Sjøfartsdirektoratet har også mottatt innspill fra næringen med forslag om å ta bort kravet til passasjer- og krisehåndteringskurs for skipsfører av 12 pax-fartøy. Det fremheves at kvalifikasjonsforskriften § 67 krever annen kursing av skipsførerne. Rederiet har også et ansvar etter 12 pax-forskriften § 4 til å utvikle et sikkerhetsstyringssystem. Sjøfartsdirektoratet vurderer derfor at hensynet til sikkerheten i en eventuell nødssituasjon vil være tilstrekkelig ivaretatt, også uten passasjer- og krisehåndteringskurs.

2.3 Kvalifikasjonskrav gasstankere

Det foreslås endring i kvalifikasjonsforskriften § 69 og § 69a om kvalifikasjonskrav for sjøfolk som har direkte ansvar for behandling av bruk av drivstoff med flammepunkt under 60 °C, eller for sjøfolk som skal ivareta bestemte plikter på skip som bruker tilsvarende drivstoff**.** Endringene innebærer en presisering av at kvalifikasjonskravene i disse bestemmelsene ikke skal gjelde for gasstankskip. Årsaken til denne endringen er at IGF-koden[2] ikke skal gjelde for skip som er underlagt IGC-koden[3]. Se kommentarer til endringsbestemmelsene under pkt. III.

2.4 Ferdighetssertifikat for medisinsk behandling

Det foreslås endringer i kvalifikasjonsforskriften § 50 om krav til sjøfolk som skal gi medisinsk behandling. Gjeldende henvisning i bestemmelsen til kompetansesertifikat dekksoffiser i første og fjerde ledd er feil, ettersom det ikke stilles krav til opplæring i spesifikasjon av minstenormer for kompetanse i medisinsk behandling for å få utstedt slikt sertifikat. Henvisningen foreslås derfor fjernet, slik at alle som skal ha ansvar for medisinsk behandling om bord, må ha ferdighetssertifikat for medisinsk behandling. Et kompetansesertifikat dekksoffiser vil ikke lenger være tilstrekkelig. Se kommentarer til endringsbestemmelsene under pkt. III.

3. Bakgrunnen for forslaget

3.1 Revidert STCW-F-konvensjon og ny STCW-F-kode

I 2015 besluttet MSC at STCW-F-konvensjonen skulle revideres med sikte på å utvikle et utkast til endringer for senere godkjenning og vedtakelse. Utkast til endringer ble godkjent på MSC 107 i 2023 og deretter vedtatt på MSC 108 i mai 2024. Endringene skulle opprinnelig tre i kraft 1. januar 2026, men Norge har benyttet muligheten til å utsette ikrafttredelsen med inntil ett år.

Formålet med revisjonen har blant annet vært å oppdatere konvensjonen i tråd med dagens og fremtidige behov i fiskerinæringen når det gjelder opplæring og sertifisering. Videre har det vært et mål at konvensjonen skal støtte og utfylle Cape Town-avtalen, at sertifiserings- og verifiseringskravene skal være i samsvar med Manila-endringene til STCW-konvensjonen, og at den skal være praktisk og bidra til økt sikkerhet på fiskefartøy. I tillegg har det vært et mål å harmonisere STCW-F-konvensjonen med STCW-konvensjonen av 1978 der dette er hensiktsmessig. Norge var blant landene som tok initiativ til revisjonen.

[1] Europaparlaments- og rådsdirektiv 2008/106/EF av 19. november 2008 om minstekrav til sjøfolks opplæringsnivå (revisjon)
[2] The International Code of Safety for Ships Using Gases or Other Low-flashpoint Fuels
[3] The International Code for the Construction and Equipment of Ships Carrying Liquefied Gases in Bulk

Revisjonen av konvensjonen resulterte i at det ble utarbeidet en egen kode – STCW-F-koden – om normer for opplæring, sertifikater og vakthold for personell på fiskefartøy. Koden består av to deler. Del A inneholder obligatoriske normer i relasjon til bestemmelsene i STCW-F-konvensjonen og fastsetter det nærmere innholdet i kompetansekravene i konvensjonens vedlegg. Koden inneholder flere tabeller med blant annet minstekrav til opplæringsnivå for konkrete stillinger på et fiskefartøy samt tabeller for minstekrav til sikkerhetsopplæring, krav til helseattest mv.

Tabellene følger samme oppsett og struktur som STCW-koden og bidrar dermed til harmonisering av de to konvensjonene. Innholdet er likevel ikke fullt ut sammenfallende, særlig når det gjelder minstekrav til opplæring i dekksavdelingen. Dette skyldes at relevante tabeller i STCW-F-koden er oppdatert også med hensyn til opplæring og sertifisering som er relevant for fiskerinæringen. Dette innebærer at gjennomføring av STCW-F-koden vil innføre tilleggskrav til utdanning for skipsfører og ansvarshavende vaktoffiser på fiskefartøy.

Del B av koden inneholder anbefalt veiledning til bestemmelsene i vedlegget og gjennomføres i utgangspunktet ikke i norsk rett.

Ettersom STCW-F-konvensjonen og -koden på flere områder er harmonisert med STCW-konvensjonen av 1978, er norsk regelverk i stor grad allerede tilpasset de nye kravene. Dette skyldes at STCW-konvensjonen av 1978 er gjennomført i norsk rett, først og fremst gjennom kvalifikasjonsforskriften, og på de fleste områder også gjort gjeldende for personell på fiskefartøy.

Se nærmere om forslag til forskriftsendringer som følge av gjennomføring av STCW-F-konvensjonen nedenfor under II, punkt 1 til 7.

II. Nærmere om forslaget

1. Generelt om endringene fra STCW-F-konvensjonen og -koden

1.1 Generelt om struktur på konvensjon og kode

STCW-F-konvensjonen har tidligere vært delt inn i tre deler. Første del består av artiklene, del to er omtalt som vedlegg bestående av fire kapitler, og del tre består av sertifikatformat.

Revisjonen har ikke medført endring i konvensjonens artikler. Vedlegget består fremdeles av fire kapitler, men det er gjort flere endringer i denne delen som vil bli omtalt nærmere nedenfor.

Vedlegg til 1995 STCW-F-konvensjonen

Kapittel I	Generelle bestemmelser
Kapittel II	Sertifisering av skipsførere, offiserer, maskinoffiserer og radiooperatører
Kapittel III	Grunnleggende opplæring og innføring i sikkerhetsprosedyrer om bord for personell på fiskefartøy
Kapittel IV	Vakthold

STCW-F-koden er helt ny og inneholder spesifiserte normer som utfyller de fire kapitlene i konvensjonens vedlegg. I tillegg til utfyllende bestemmelser inneholder STCW-F-koden flere tabeller med obligatoriske minstekrav, blant annet tabeller med obligatoriske minstekrav til kompetanse for dekksavdeling, maskinavdeling og for GMDSS-radiooperatører og tabeller med minstekrav til grunnleggende opplæring og innføring i sikkerhetsprosedyrer. Videre er sertifikatformatene flyttet over fra konvensjonen til kapittel I i koden.

De viktigste endringene følger av kapittel II og III i koden som inneholder utfyllende tabeller for kravene i konvensjonen. Mens STCW-F-konvensjonen hittil i hovedsak har definert hvilke minimumskompetansekrav opplæringen skal omfatte, innføres det nå mer detaljerte kompetansekrav. Samtlige kompetansekrav utdypes ytterligere med nærmere krav til opplæringsnivå, metoder for å demonstrere kompetanse og kriterier for evaluering. Strukturen i tabellene følger i utgangspunktet samme oppsett som i STCW-konvensjonen av 1978, noe som gjør den gjenkjennbar for næringen og utdanningsinstitusjoner.

1.2 Konvensjonens virkeområde

Det følger av STCW-F-konvensjonens artikkel 3 at konvensjonen gjelder for personer som har sitt arbeid om bord på sjøgående fiskefartøy. Med sjøgående fiskefartøy menes igjen ethvert fartøy som benyttes kommersielt til fangst av fisk eller andre levende ressurser og som ikke utelukkende seiler i indre farvann eller i farvann innenfor, eller i umiddelbar nærhet av beskyttet farvann eller områder der havneforskrifter gjelder., jf. artikkel 2, .7 og .8.

Konvensjonens definisjon av sjøgående fiskefartøy omfatter i utgangspunktet ikke fiskefartøy i farvann «i umiddelbar nærhet av beskyttet farvann». Etter Sjøfartsdirektoratets vurdering vil fartsområde fjordfiske være å anse som farvann i umiddelbar nærhet av beskyttet farvann. Dette tilsier at STCW-F-konvensjonen i utgangspunktet ikke gjelder for fartsområdet fjordfiske. Selv om konvensjonen ikke gjelder for dette fartsområdet har det likevel ikke vært aktuelt å lempe på eksisterende nasjonale krav til sertifisering, opplæring og vakthold på fiskefartøy som operer i dette fartsområdet. STCW-F-konvensjonens virkeområdet har imidlertid gjort at Sjøfartsdirektoratet har vurdert at nytt krav til helseerklæring for alle som har sitt arbeid om bord på fiskefartøy kan unntas for de som har sitt arbeid om bord på fartøy som kun er sertifisert for fartsområde fjordfiske. Se mer om dette nedenfor under pkt. 3 om krav til helsemessig skikkethet.

Videre angir også de enkelte bestemmelsene i konvensjonens vedlegg i flere tilfeller et bestemt virkeområde for de krav som følger av bestemmelsen. For sertifikatkrav i dekksavdelingen er virkeområdet i utgangspunktet fiskefartøy over 24 meter4, med ytterliggere krav avhengig av om fartøyet skal operere i begrenset eller ubegrenset farvann5. Når det gjelder sertifikatkrav i maskinavdelingen, er virkeområdet derimot styrt av fremdriftskraften til hovedmaskineriet.6 Krav til helsemessig skikkethet og sikkerhetsopplæring gjelder imidlertid alle som arbeider om bord på et fiskefartøy, og er i utgangspunktet uavhengig av størrelsen på fartøyet. Spørsmål om når de ulike kravene i STCW-F-konvensjonen slår inn, behandles etter hvert som kravene presenteres.

1.3 Konvensjonens handlingsrom og adgang til å fravike nærmere krav

STCW-F-konvensjonen regel I/2 og I/3 omhandler generelle regler om virkeområdet, adgang til å fravike konvensjonen, herunder likestilling av sertifikater utsted etter STCW-konvensjonen av 1978 og STCW-F-konvensjonen.

I konvensjonens regel I/3 nr. 7 går det frem at ethvert egnet sertifikat utstedt etter bestemmelsene i STCW-konvensjonen av 1978, som tillater at innehaveren tjenestegjør som maskinoffiserer eller GMDSS-radiooperatør, skal anses som tilsvarende sertifikat etter STCW-F-konvensjonen når det gjelder tjeneste på fiskefartøy. Det vil si at slike STCW-sertifikater likestilles med STCW-F-sertifikater og dermed fremover også kan brukes på fiskefartøy. Denne adgangen til å likestille disse sertifikattypene er benyttet, slik at det ikke innføres nye krav til utdanning for maskinister eller radiooperatører om bord på fiskefartøy. Se mer om dette under pkt. 4. nedenfor.

[4] Se eksempelvis regel II/1 til regel II/4.
[5] Konvensjonen opererer med et skille avhengig av om fartøyet skal operere i begrenset farvann «limited waters» eller i ubegrenset farvann «unlimited waters». Skillet finner man igjen i STCW-konvensjonen og er etter norsk praksis fastsatt til Bankfiske II som ytterpunkt for begrenset farvann.
[6] Se regel II/5-1-1, II/5-1-2 og II/5-2

STCW-F-konvensjonens regel I/2 åpner opp for at en parts administrasjon etter nærmere vurderinger kan fravike enkelte av konvensjonens krav. Dette gjelder blant annet regel II/3 og II/4, som angir sertifikatkrav for dekksavdelingen på fartøy over 24 meter som operer utelukkende i begrenset farvann. Dette handlingsrommet til å fravike konvensjonens kompetansekrav i begrenset farvann er i ikke benyttet slik høringsforslaget er lagt frem. Sertifiseringskravene i regel II/3 og II/4 er foreslått gjennomført i eksisterende § 32b i kvalifikasjonsforskriften om kompetansesertifikat fiskeskipper klasse B.

Begrunnelsen for innføring av disse sertifiseringskravene er at det vil bidra til økt sikkerhet i et yrke som i utgangspunktet er risikofylt. Havområdene som faller inn under begrepet begrenset farvann er relativt store. Området strekker seg ut til bankfiske II og nord og østersjøfart, noe som ytterligere understreker behovet for krav til kompetanse og sikkerhet. Det har i norsk rett eksistert sertifiseringskrav for dekksavdelingen i begrenset farvann i lang tid og når vi nå styrker utdanningen for kompetansesertifikat fiskeskipper klasse AB i relasjon til økte kunnskapskrav for operasjoner på fiskefartøy, synes det hensiktsmessig at man også styrker kompetansesertifikat fiskeskipper klasse B av samme begrunnelse. Målet er en mer helhetlig og sammenhengende utdanning for personer som velger å gjennomføre utdanning til kompetansesertifikat fiskeskipper klasse B og AB. På denne måten vil man også unngå at all opplæring må legges til på fagskole- og høyskolenivå. Det bemerkes i tillegg at deler av næringen har etterspurt et utdanningsløp som i større grad reflekterer fiskerirelaterte operasjoner. De endringene som nå foreslås, vil bidra til det.

2. Styrende prinsipp for gjennomføringen samt valg av gjennomføringsmåte

2.1 Styrende utgangspunkt/prinsipp

Norge har som kjent valgt å gjennomføre kravene i STCW-konvensjonen av 1978 om sertifisering også for personell på fiskefartøy. Dette er gjort selv om STCW-konvensjonen av 1978 ikke gjelder for personell på fiskefartøy. Norge har dermed hatt strengere sertifiseringskrav for personell på fiskefartøy sammenlignet med andre land.

Helt siden STCW-F-konvensjonen ble ratifisert i 2005, har det vært viktig å sikre at ratifiseringen ikke skal svekke gjeldende sertifiseringskrav for personell på fiskefartøy. I stedet har det både fra næringen og Sjøfartsdirektoratet blitt understreket at STCW-kravene må ligge til grunn, og at kravene som følger av STCW-F-konvensjonen skal komme som tilleggskrav for personell på fiskefartøy[7]. Dette utgangspunktet har derfor også vært styrende for arbeidet med gjennomføringen av STCW-F-konvensjonen og STCW F-koden i norsk rett i denne omgang.

Ved å ha de samme sertifiseringskravene i bunn, uavhengig av om man skal arbeide på fiskefartøy eller handelsfartøy, legges det til rette for at sjøfolk kan søke arbeid på tvers av fartøygrupper. Dette utgangspunktet er forsøkt opprettholdt, samtidig som det ikke er til å unngå at det fremover vil gjelde tilleggskrav til utdanningen for dekksavdelingen på fiskefartøy. Tilleggskravene følger av gjennomføringen av sertifiseringskravene i STCW-F-konvensjonen. Samlet sett er det Sjøfartsdirektoratets vurdering at dette gir den beste løsningen fremover. Vi beholder fremover en solid grunnutdanning som vil være felles for både kompetansesertifikat dekksoffiser og kompetansesertifikat fiskeskipper. I tillegg til grunnutdanningen innføres særskilte utdanningskrav på dekksavdelingen på fiskefartøy, kun for dem som skal arbeide på slike fiskefartøy, noe som vil bidra til økt sikkerhet.

Motsatt har det ikke vært vurdert som aktuelt å fjerne eksisterende utdanningskrav fra STCW-konvensjonen av 1978 for dekksavdelingen for fiskefartøy, slik at man kun sto igjen med utdanningskravene fra STCW-F-konvensjonen. Dette ville svekket utdanningen sammenlignet med dagens ordning. Videre ville det ført til et større avvik mellom utdanningskravene for dekksavdelingen på fiskefartøy og andre fartøygrupper, noe som igjen ville redusert muligheten til å arbeide på tvers av ulike fartøygrupper.

[7] Før ratifisering av STCW-F-konvensjonen gjennomførte Sjøfartsdirektoratet en høring om spørsmålet om ratifisering. Innspill ble samlet sendt over til, den gang, Nærings- og handelsdepartementet.

2.2 Større skille mellom kompetansesertifikat dekksoffiser og kompetansesertifikat fiskeskipper

Frem til nå har det kun vært mindre forskjeller mellom kravene til kompetansesertifikat dekksoffiser og kompetansesertifikat fiskeskipper. Begge sertifikattypene har hatt samme grunnutdanning i bunn, men noen mindre forskjeller når det kommer til krav til fartstid samt hvilke rettigheter sertifikatene gir. Når det nå innføres nye krav til kompetansesertifikat fiskeskipper, vil dette medføre et større skille mellom kompetansesertifikat dekksoffiser og kompetansesertifikat fiskeskipper. Dette medfører at det fremover vil være behov for et tydeligere skille mellom disse sertifikattypene. Det er derfor foreslått et nytt fjerde ledd i § 23 som presiserer at kompetansesertifikat dekksoffiser ikke lenger kan benyttes på fiskefartøy.

Endringene gjelder for de som starter på relevant utdanning til dekksavdeling på fiskefartøy eller handelsfartøy etter at forskriften trer i kraft. Det legges derfor frem forslag til overgangsregler både for de som har kompetansesertifikat fiskeskipper i dag eller har påbegynt slik utdanning, samt for de som har kompetansesertifikat dekksoffiser i dag eller for de som har påbegynt slik utdanning. Overgangsordningen legger likevel opp til at de som har kompetansesertifikat dekksoffiser i dag og som fremover ønsker å gjøre tjeneste på fiskefartøy, har mulighet til å søke ut et kompetansesertifikat fiskeskipper innen fem år etter at disse forskriftsendringene har tredd i kraft. Se mer om dette under pkt. 7. om overgangsbestemmelser.

Det at det nå fremover blir et tydeligere skille på disse sertifikattypene gjør også at forslaget til endring i kvalifikasjonsforskriften inneholder justeringer i flere bestemmelser for å vise dette skillet. Se eksempelvis forslag til justeringer i §§ 16 tredje ledd, 19 første ledd samt i § 23.

2.3 Valg av gjennomføringsmåte

Spørsmålet er så hvordan kravene fra STCW-F-konvensjonen innføres, og hvordan disse skal harmoniseres med eksisterende krav til dekksavdelingen på fiskefartøy etter STCW-konvensjonen av 1978, slik disse er gjennomført i kvalifikasjonsforskriften.

De to konvensjonene som etter norsk rett fremover[8] skal danne grunnlaget for sertifisering av personell i dekksavdelingen på fiskefartøy, opererer med ulike innslagspunkt på sertifiseringskrav. Mens STCW-konvensjonen av 1978 skiller mellom sertifiseringskrav i dekksavdelingen avhengig av om fartøyet er over eller under 500 bt, gjelder STCW-F-konvensjonen for fartøy over 24 meter. Dette har gjort gjennomføringen av STCW-F-konvensjonen noe utfordrende.

Med utgangspunkt i ønsket om å beholde kravene etter STCW-konvensjonen av 1978 som grunnivå, har Sjøfartsdirektoratet derfor valgt å beholde dagens sertifikatstruktur på fiskeskippersertifikater – en sertifikatstruktur som skiller på kompetansekrav avhengig av om fartøyet er over eller under 500 bt.

Når sertifiseringskravene fra STCW-F-konvensjonen (som i utgangspunktet gjelder for fartøy over 24 meter) nå foreslås tatt inn som kompetansekrav på fartøy over eller under 500 bt, innebærer dette en viss form for overoppfyllelse. Det betyr at kravene fra konvensjonen vil bli gjort gjeldende på fartøy hvor det etter konvensjonen strengt tatt ikke er nødvendig. Dette skyldes at fartøy under 24 meter i flere tilfeller likevel er over 500 bt. Utdanningskravene fra STCW-F-konvensjonen vil derfor også bli gjort gjeldede for flere fartøy som er under 24 meter.

Sjøfartsdirektoratet har likevel valgt å foreslå denne løsningen, blant annet for å beholde kravene fra STCW-konvensjonen av 1978 i bunn, og for at det skal være mulig for sjøfolk å bytte mellom fartøygrupper, riktignok på nærmere vilkår. Dette omtales også nærmere under pkt. 4 nedenfor i redegjørelsen for sertifiseringskrav for dekksavdelingen.

Sjøfartsdirektoratets forslag til løsning for gjennomføring av utdanningskrav for dekksavdeling på fiskefartøy har til hensikt å styrke utdanningen, herunder å øke sikkerheten om bord. Samtidig har det vært avgjørende at

[8] STCW-konvensjonen er allerede gjennomført og gjort gjeldende for dekksavdelingen på fiskefartøy gjennom kvalifikasjonsforskriften.

man beholder eksisterende grunnutdanning i bunn med den kompetansen og fleksibiliteten som det medfører. Minimumskravene fra STCW-F-konvensjonen foreslås derfor lagt på som tilleggskrav for utdanning, men for utdanning til kompetansesertifikat fiskeskipper klasse AB og klasse B. Sjøfartsdirektoratet er åpen for innspill til andre løsninger for gjennomføring som også sikrer samme grunnutdanning uavhengig av om man skal arbeide på fiskefartøy eller handelsfartøy, samt som bidrar til å styrke utdanningen for dekksavdeling på fiskefartøy.

2.4 Struktur videre

Under punkt 3 til 6 nedenfor foretas det en gjennomgang av de bestemmelsene i konvensjonen med tilhørende ytterliggere utdypning i koden som utløser behov for endring i eksisterende forskrifter. Gjennomgangen tar utgangspunkt i de ulike kapitlene fra vedlegget i konvensjonen.

Sjøfartsdirektoratet har, som nevnt, konstatert rettsharmoni for flere av endringene som nå innføres gjennom den nye konvensjonen og koden. Disse omtales derfor kun unntaksvis der det anses hensiktsmessig.

3. Endringene fra STCW-F-konvensjonen kapittel I

3.1 Krav til helsemessig skikkethet

Regel I/12 nr. 1 og 3 fastsetter normer for helsemessig skikkethet for alt personell på fiskefartøy. Kravene til helsemessig skikkethet er ytterligere spesifisert i avsnitt A-I/12 i koden, som i all hovedsak er harmonisert med tilsvarende normer etter STCW-konvensjonen av 1978.

Begrepet «personell på fiskefartøy» er nærmere definert i STCW-F-konvensjonen regel I/1 nr. 1.23:

> «*Fishing vessel personnel* means every person employed or engaged in any capacity or carrying out an occupation on board any fishing vessel, including persons working on board who are paid on the basis of a share of the catch but excluding pilots, navel personnel, other persons in the permanent service of a government, shore-based persons carrying out work aboard a fishing vessel and fisheries observers"

Sjøfartsdirektoratet vurderer at begrepet er sammenfallende med «den som har sitt arbeid om bord», som danner virkeområdet både for helsekrav og kvalifikasjonskrav i skipssikkerhetsloven §§ 16 og 17. Det er derfor ikke behov for ytterliggere presisering av begrepet i norsk rett.

Regel I/12 oppstiller imidlertid ingen unntak fra kravet til helsemessig skikkethet. Dette medfører at det innføres krav til gyldig helseerklæring for å få utstedt fiskeskippersertifikat klasse C. Det foreslås derfor endring i kvalifikasjonsforskriften § 31 annet ledd, der formuleringen «erklæring fra lege om tilfredsstillende syn, fargesans og hørsel etter § 30» erstattes et med «gyldig helseerklæring for arbeidstakere på skip». Endringene medfører at langt flere vil være omfattet av kravet til gyldig helseerklæring fremover.

Endringene forventes å bidra til økt sikkerhet for den som har sitt arbeid om bord på fiskefartøy. Videre vil endringene medføre økt etterspørsel etter å få utstedt gyldige helseerklæringer, og dermed noe mer belastning på godkjente sjømannsleger. Med strengere krav til helsemessig skikkethet, innsnevres også muligheten til å arbeide om bord på fiskefartøy.

Endringene forventes å bidra til økt sikkerhet for den som har sitt arbeid om bord på fiskefartøy. Videre vil endringene medføre økt etterspørsel etter å få utstedt gyldige helseerklæringer, og dermed noe mer belastning på godkjente sjømannsleger. Med strengere krav til helsemessig skikkethet, innsnevres også muligheten til å arbeide om bord på fiskefartøy.

Kravet til helseerklæring for alle som har sitt arbeid om bord medfører videre at virkeområdebestemmelsen i forskrift om helseundersøkelser på skip må endres. Eksisterende unntak fra forskriften fremgår av § 2 andre ledd bokstav a og b, som lyder:

«Forskriften gjelder ikke for den som er fylt 18 år og som har sitt arbeid på følgende fartøy, når fartøyet ikke er sammenhengende ute i sjøen i mer enn tre dager:

a. fiskefartøy med største lengde opp til 15 meter eller med bruttotonnasje under 100 når fartøyet har en lengde (L) under 24 meter
b. fiskefartøy med lengde (L) under 24 meter, som er sertifisert for Bankfiske I eller mindre fartsområder».

Som følge av at STCW-F-konvensjonen ikke oppstiller unntak fra kravet til helsemessig skikkethet for personer som har sitt arbeid om bord, foreslås det å fjerne gjeldende unntak fra kravet til helseerklæring i § 2 andre ledd bokstav a og b.

Som nevnt ovenfor under II, 1 om konvensjonens virkeområde, er ikke Norge bundet av konvensjonens krav i fartsområde fjordfiske. Ettersom de unntak fra krav til helseerklæring som nå er foreslått fjernet i forskrift om helseundersøkelser også har omfattet de som har sitt arbeid om bord på fiskefartøy i fartsområde fjordfiske[9], har Sjøfartsdirektoratet vurdert at det vil være hensiktsmessig å samtidig innføre et nytt unntak. Det er derfor lagt inn forslag om å unnta forskriften for de som har sitt arbeid om bord på fiskefartøy som kun er sertifisert i fartsområde fjordfiske i ny bokstav c i § 2 første ledd i forskrift om helseundersøkelser. Dette betyr at det ikke stilles krav om helseerklæring for denne gruppen.

Det nye unntaket vil være en form for videreføring av det unntaket som fjernes, riktignok slik at det nye unntak treffer en mindre gruppe av arbeidstakere om bord på fiskefartøy. Det presiseres imidlertid at krav til helseerklæring som vilkår for fiskeskippersertifikat klasse C anses som en spesialregel for sertifikatpliktig stilling og gjelder uavhengig av om man senere velger å tjenestegjøre på et fartøy som kun er sertifisert i fartsområde fjordfiske. Det bemerkes i denne sammenheng at utstedelse av fiskeskippersertifikat klasse C gir deg førerrettigheter utover fjordfiske.

Se nærmere omtale av overgangsregler i forbindelse med nytt krav til helseerklæring i kvalifikasjonsforskriftens § 31 og i forskrift om helseundersøkelser § 2 andre ledd, nedenfor under pkt. 7.

4. Endringene fra STCW-F-konvensjonen kapittel II, kvalifikasjonskrav til dekksavdelingen, maskinister og radiooperatører

4.1 Kvalifikasjonskrav i dekksavdelingen

4.1.1 Generelt om STCW-F-konvensjonen kvalifikasjonskrav i dekksavdelingen

Gjennomføring av STCW-F-konvensjonens kapittel II medfører flere endringer i kvalifikasjonsforskriften når det kommer til kvalifikasjonskrav for dekksavdelingen på fiskefartøy. STCW-F-konvensjonen og koden oppstiller obligatoriske minstekrav til utdanning for skipsfører og ansvarshavende vaktoffiser gjennom regel II/1 til II/4. Kvalifikasjonskravene gjelder i utgangspunktet for de som skal føre fiskefartøy over 24 meter, og det er ulike krav for skipsfører (regel II/1 og II/3) og ansvarshavende vaktoffiser (regel II/2 og regel II/4).

STCW-F-konvensjonen skiller videre på krav avhengig av om fartøyet skal operere i begrenset farvann (regel II/3 og II/4) eller ubegrenset farvann (regel II/1 og II/2). Begrenset farvann er tolket til bankfiske II tilsvarende tolkningen som er lagt til grunn for STCW-konvensjonen av 1978. Virkeområdet til sertifiseringskravene i dekksavdelingen fremgår av reglenes tittel.

- Regel II/1 - obligatoriske minstekrav for skipsfører på fiskefartøy med lengde 24 meter eller mer som opererer i ubegrenset farvann

[9] Basert på at fiske i fartsområde fjordfiske antagelig vanligvis ikke strekker seg over tre dager ute i sjøen.

- Regel II/2 - obligatoriske minstekrav for ansvarshavende vaktoffiser på fiskefartøy med lengde 24 meter eller mer som opererer i ubegrenset farvann
- Regel II/3 - obligatoriske minstekrav for skipsfører på fiskefartøy med lengde 24 meter eller mer som opererer i begrenset farvann
- Regel II/4 - obligatoriske minstekrav for ansvarshavende vaktoffiser på fiskefartøy med lengde 24 meter eller mer som opererer i begrenset farvann

4.1.2 Plassering og tilpasning av utdanningskravene fra STCW-F-konvensjonen i kvalifikasjonsforskriften

Kvalifikasjonsforskriften bygger, slik den gjelder i dag, på kravene fra STCW-konvensjonen av 1978, som i stor grad også er gjort gjeldende for dekksavdelingen på fiskefartøy. Det har som nevnt vært en forutsetning for gjennomføring av STCW-F-konvensjonen at eksisterende utdanningsstruktur og gjeldende krav skal videreføres. Dette medfører at kravene fra STCW-F-konvensjonen må legges på toppen av de kravene som allerede er innført i norsk rett. På denne måten opprettholdes dagens utdanningsnivå, samtidig som utdanningen til dekksavdelingen på fiskefartøy styrkes med større vekt på operasjoner relatert til fiskefartøy.

Kvalifikasjonsforskriften skiller mellom sertifikatkravene for dekksavdelingen basert på om fartøyet er over eller under 500 bt og 3000 bt. Sertifikatkravene i STCW-F-konvensjonen for dekksavdelingen gjelder i utgangspunktet for fartøy over 24 meter. I stedet for å innføre en helt ny sertifikatstruktur for dekksavdelingen på fiskefartøy i eksisterende regelverk, har vi ved gjennomføringen av STCW-F-konvensjonen valgt å legge kravene inn på de parameterne som allerede finnes i kvalifikasjonsforskriften, altså på skillet 500 bt. Dette medfører at man i norsk rett får en viss overoppfyllelse av konvensjonen. Utdanningskravene innføres på denne måten for sertifikatpliktige stillinger på mindre fartøy enn det konvensjonen strengt tatt krever. Dette skyldes at fartøy ofte overstiger 500 bt før de overstiger 24 meter. Fordelen med denne tilnærmingen er imidlertid at vi beholder eksisterende sertifikatstruktur, herunder at kravene fra STCW-konvensjonen av 1978 fortsatt ligger til grunn også for utdanning til dekksavdeling på fiskefartøy, samtidig som man i størst mulig grad ivaretar prinsippet om muligheten til å kunne bytte mellom fartøygrupper. Muligheten til å arbeide på tvers av fartøygrupper vil imidlertid bli noe redusert når det innføres egne tilleggskrav for utdanningen til dekksavdelingen på fiskefartøy. Sistnevnte er vanskelig å unngå uten å gjøre tilsvarende krav gjeldende for handelsfartøy, noe som ikke har vært aktuelt.

I stedet for å legge de fire nye tabellene fra STCW-F-koden direkte inn i kvalifikasjonsforskriften som krav til utdanning på fiskefartøy over 24 meter, har Sjøfartsdirektoratet etter nærmere vurdering valgt å slå sammen to og to tabeller fra STCW-F-koden og innarbeide disse som nye utdanningskrav under henholdsvis kompetansesertifikat fiskeskipper klasse B og AB.

Tabellene i STCW-F-konvensjonen regel II/1 og II/2, som omhandler krav til skipsfører og ansvarshavende vaktoffiser som skal operere i ubegrenset farvann, er slått sammen og foreslås innarbeidet som tilleggskrav i ny § 32a om kompetansesertifikat fiskeskipper klasse AB. Skal man føre fiskefartøy over 500 bt i ubegrenset farvann vil man fremover ha krav om utdanning som dekker disse kravene fra STCW-F-konvensjonen, selv om konvensjonen i utgangspunktet kun stiller krav om slik utdanning for fartøy over 24 meter i ubegrenset farvann.

Tabellene i regel II/3 og II/4, som omhandler krav til skipsfører og ansvarshavende vaktoffiser som skal operere i begrenset farvann, foreslås innarbeidet som tilleggskrav i ny § 32b om kompetansesertifikat fiskeskipper klasse B. Skal man føre fiskefartøy opp til 500 bt i begrenset farvann vil man altså fremover ha krav om utdanning som dekker disse kravene fra STCW-F-konvensjonen, selv om konvensjonen i utgangspunktet kun stiller krav om slik utdanning for fartøy over 24 meter i begrenset farvann.

I forslagene til de nye kompetansekravene for fiskeskipper er det i tillegg gjort mindre endringer i kravene til fartstid som følge av STCW-F-konvensjonen. Hensynet til å beholde eksisterende parametere og system har også vært styrende for reguleringen av fartstid, men med enkelte tilpasninger for sikre oppfyllelse av konvensjonen. I tillegg er det gjort noen mindre tilpasninger begrunnet i behovet for økt fleksibilitet.

I tillegg er det gjort noen strukturelle endringer i bestemmelsene om kompetansesertifikat fiskeskipper, blant annet ved henvisning til felleskrav i § 23. Disse endringene er begrunnet i ønsket om å unngå gjentakelser og medfører ikke materielle endringer.

Nedenfor følger en kort presentasjon av forslagene til nye reviderte bestemmelser for fiskeskippersertifikat, hvor eksisterende krav og struktur er videreført, samtidig som det er supplert med tilleggskrav som følge av gjennomføring av STCW-F-konvensjon og tilhørende kode hva gjelder krav til utdanning og fartstid.

4.1.3 Fiskeskippersertifikat klasse C

For fiskeskippersertifikat klasse C er det foreslått tre materielle endringer. Det innføres krav om gyldig helseerklæring, det stilles krav om gjennomført grunnleggende sikkerhetskurs og begrensningen på 50 bt er foreslått fjernet.

Krav om gyldig helseerklæring for alle som har sitt arbeid om bord, følger som nevnt[10] ovenfor av STCW-F-konvensjonen regel I/12. Dette medfører endringer i kvalifikasjonsforskriften § 31 andre ledd, hvor hittil gjeldende helsekrav er fjernet og erstattet med krav om gyldig helseerklæring. Strengere krav til helsemessig skikkethet vil medføre økt sikkerhet om bord på fiskefartøy. Se nærmere under pkt. 7 om overgangsregler for innføring av kravet om gyldig helseattest. Krav til gyldig helseerklæring for de med fiskeskippersertifikat klasse C vil gjelde uavhengig av om man senere gjør tjeneste på et fartøy som kun er sertifisert i fartsområde fjordfiske[11].

Videre er referansen til sikkerhetsopplæring for fiskere i bestemmelsen andre ledd fjernet. Dette skyldes at kravet om opplæring og innføring i sikkerhetsprosedyrer i STCW-F-konvensjonen er harmonisert med kravene om grunnleggende sikkerhetskurs som vi finner igjen i kvalifikasjonsforskriften og STCW-konvensjonen. Av den grunn foreslås forskrift om sikkerhetsopplæring for fiskere opphevet. Se mer om endringer i krav til sikkerhetsopplæring for de som har sitt arbeid om bord på fiskefartøy under pkt 4. nedenfor, og nærmere om overgangsregler under pkt. 7.

I tillegg er det gjort endring i bestemmelsens første ledd ved at begrensningen om 50 bt er fjernet. Denne endringen har ikke sammenheng med gjennomføring av STCW-F-konvensjonen. Endringen er begrunnet i at fritidsskippersertifikatet, som tidligere gjaldt for fører av fritidsfartøy opp til 50 bt, nå gir tilsvarende rettigheter for fritidsfartøy opptil 24 meter. Sjøfartsdirektoratet ser ikke behov for å beholde begrensningen på 50 bt på fiskefartøy under kravet til fiskeskippersertifikat klasse C når den er fjernet for fritidsskippersertifikat. Fjerningen av denne begrensningen har også vært etterspurt av næringen. Begrensningen forsvinner straks forskriften trer i kraft, selv om begrensningen fremdeles vil være skriftlig angitt i de fleste sertifikat. Ved neste sertifikatfornyelse vil begrensningen også fjernes fra sertifikatet.

4.1.4 Kompetansesertifikat fiskeskipper klasse A

For kompetansesertifikat fiskeskipper klasse A foreslås det kun materielle endringer i kravene til fartstid. Endringene innebærer en oppmykning av eksisterende krav og er hentet fra STCW-F-konvensjonen. Bestemmelsen er imidlertid også skrevet om, blant annet for å unngå gjentakelser samt for å bedre leservennligheten.

I tillegg er begrepene dekkssjef og ansvarshavende vaktoffiser fjernet. Dette medfører ikke materielle endringer, men er begrunnet i at betegnelsen dekkssjef ikke benyttes på fiskefartøy, samt at det synes innlysende at innehavere av sertifikat som gir rett til å tjenestegjøre som skipsfører, også kan tjenestegjøre i lavere stillinger i dekksavdelingen, slik som ansvarshavende vaktoffiser på tilsvarende fartøy. Angivelsene ble derfor ansett som overflødige.

[10] Se punkt 3.
[11] Fiskeskippersertifikat klasse C gir deg rett til å operere ut til bankfiske I.

Når det gjelder endringer for fartstid, foreslås det at inntil 6 måneder av fartstiden kan godkjennes fra fartøy omfattet av STCW-konvensjonen. Denne endringen innebærer en oppmykning av gjeldende krav og vil kunne bidra til noe mer fleksibilitet mellom fartøygrupper.

Det foreslås ikke nye sertifiseringskrav til utdanningen for kompetansesertifikat fiskeskipper klasse A.

4.1.5 Kompetansesertifikat fiskeskipper klasse AB

I denne bestemmelsen er det gjort flere endringer. Den viktigste endringen er at fiskeskippersertifikat klasse AB fremover skal være et sertifikat som først og fremst gir rettigheter til å tjenestegjøre som ansvarshavende vaktoffiser og at det kreves spesifikk fartstid før man i tillegg får rett til å tjenestegjøre som skipsfører. Bestemmelsen er derfor forslått omstrukturert for å tydeliggjøre at første til tredje ledd omhandler kravene til ansvarshavende vaktoffiser, mens tilleggsrettigheter og -krav for å kunne tjenestegjøre som skipsfører etter et AB-sertifikat kommer frem av fjerde og femte ledd. Endringene innebærer at AB-sertifikatet ikke lenger automatisk gir førerrettigheter, men i utgangspunktet kun gir rett til å tjenestegjøre som ansvarshavende vaktoffiser, før man deretter kan opparbeide seg rett til å tjenestegjøre som skipsfører.

Bakgrunnen for disse endringene er at STCW-F-konvensjonen ikke åpner for å tjenestegjøre som skipsfører på fartøy med bruttotonnasje på opptil 3000. Denne rettigheten, som i dag følger av kvalifikasjonsforskriften § 32a, følger i utgangspunktet heller ikke av STCW-konvensjonen av 1978[12]. Sjøfartsdirektoratet ønsker imidlertid å videreføre denne sertifikatrettigheten, men på riktige vilkår. For å gjøre dette i tråd med STCW-F-konvensjonen må det stilles strengere krav til fartstid enn det som kreves i gjeldende regelverk. Det er derfor lagt inn forslag til nytt femte ledd med krav til fartstid for å få AB-sertifikat med førerrettigheter.

I bestemmelsen er det videre gjort tilsvarende strukturelle endringer som nevnt under kompetansesertifikat fiskeskipper klasse A, men som ikke i seg selv medfører materielle endringer.

Av materielle endringer er det innført krav til tilleggsutdanning i bestemmelsens andre ledd bokstav c, samt gjort endringer i krav til fartstid i tredje ledd bokstav b, samt femte ledd.

Kravene i STCW-F-konvensjonens regel II/1 og regel II/2, med tilhørende tabeller fra STCW-F-koden, som omhandler utdanningskrav for både skipsfører og ansvarshavende vaktoffiser som skal operere i ubegrenset farvann, er slått sammen til én tabell og plassert som et utdanningskrav under fiskeskippersertifikat klasse AB. Tabellen er angitt som F-II/1-2 og foreslås tatt inn i kvalifikasjonsforskriften § 32a med henvisning til vedlegg III.

Når disse to tabellene slås sammen, fjernes samtidig også krav som allerede er dekket gjennom vedlegg III tabell A-II/1 i kvalifikasjonsforskriften. Begrunnelsen for å plassere kravene fra STCW-F-konvensjonens regel II/1 og II/2 her er at AB-sertifikatet både kan gi rettigheter til å være ansvarshavende vaktoffiser på en ubegrenset fartøygruppe og skipsfører på en begrenset fartøygruppe, og at begge rettighetene gis i ubegrenset farvann. Dermed omfattes sertifikatet av virkeområdet til både regel II/1 og regel II/2 i STCW-F-konvensjonen.

Når det gjelder fartstid, krever STCW-F-konvensjonens regel II/1 og regel II/2 fartstid fra fiskefartøy. Det eksisterende kravet om fartstid fra sjøgående skip er derfor fjernet og erstattet med krav om fartstid fra fiskefartøy, jf. forslagets tredje ledd bokstav a. I tillegg er det i tredje ledd bokstav b foreslått et alternativ til gjeldende krav til fartstid. Alternativet innebærer at fartstiden kan gjennomføres innenfor kortere tid, men forutsatt at fartstiden inngår som en del av et godkjent opplæringsprogram med nærmere krav. Dette alternativet er hjemlet i STCW-F-konvensjonen regel II/2 og er ment å gi større fleksibilitet i mulighet for å opptjene fartstid.

[12] STCW-konvensjonen av 1978 åpner opp for skipsførerrettigheter opp til 3000 bt, men ikke på bakgrunn av tabell A-II/1 i vedlegg III til kvalifikasjonsforskriften som i utgangspunktet gjelder for vakthavende dekksoffiser på skip med bruttotonnasje på 500 eller mer. Etter kvalifikasjonsforskriften § 26 gis det ikke skipsførerrettigheter på skip med bruttotonnasje opp til 3000 før man har bestått eksamen i emnene som dekker områdene i vedlegg III tabell A-II/2.

I femte ledd er det foreslått eget krav til fartstid for den som i sitt AB-sertifikat skal ha rettighet til å være skipsfører på fartøy inntil 3000 bt. Kravet tilsvarer kravet for kompetansesertifikat fiskeskipper A og oppfyller kravene i STCW-F-konvensjonen regel II/1. Kravet til fartstid innebærer en skjerpelse sammenlignet med eksisterende regelverk, men er nødvendig for å kunne beholde AB-sertifikatet med førerrettigheter for bruttotonnasje opptil 3000 i ubegrenset fartsområde. Etter Sjøfartsdirektoratets vurdering fremstår det også hensiktsmessig og rimelig at det stilles krav om fartstid som ansvarshavende før det gis rettigheter som skipsfører.

4.1.6 Kompetansesertifikat fiskeskipper klasse B

For kompetansesertifikat fiskeskipper klasse B er det gjort tilsvarende strukturelle endringer som nevnt under kompetansesertifikat fiskeskipper klasse A og AB. Av materielle endringer er det innført krav til tilleggsutdanning i forslag til ny § 32b andre ledd bokstav c, samt gjort endringer i kravene til fartstid i bestemmelsens tredje ledd.

Kravene i STCW-F-konvensjonens regel II/3 og regel II/4 med tilhørende tabeller fra STCW-F-koden som omhandler utdanningskrav for både skipsfører og ansvarshavende vaktoffiser som skal operer i begrenset farvann, er slått sammen til én tabell og plassert som et utdanningskrav under B-sertifikatet. Tabellen er angitt som F-II/3-4 og legges inn som krav i kvalifikasjonsforskriften § 32b med henvisning til vedlegg III i forskriften.

Når Sjøfartsdirektoratet har slått sammen disse to tabellene, er det i tillegg tatt bort krav som allerede er dekket gjennom vedlegg III tabell A-II/3 i kvalifikasjonsforskriften. Begrunnelsen for å innarbeide kravene fra regel II/3 og II/4 her er at B sertifikatet både gir rettigheter til å være skipsfører og ansvarshavende vaktoffiser i begrenset farvann. Sertifikatet omfattes dermed av virkeområdet til både regel II/3 og II/4 i STCW-F-konvensjonen.

Eksisterende krav til fartstid er i hovedsak videreført, men kravet til fartstid fra fiskefartøy er økt fra 6 til 12 måneder for å oppfylle krav i STCW-F-konvensjonenes regel II/3 og II/4. Etter Sjøfartsdirektoratets vurdering vil dette medføre økt sikkerhet.

4.2 Kvalifikasjonskrav i maskinavdelingen

De obligatoriske minstekravene til offiserer i maskinavdeling er utvidet og mer differensiert enn hva som følger av gjeldende STCW-F-konvensjon. Utformingen av disse kravene er imidlertid i stor grad gjort med sikte på å harmonisere kravene med STCW-konvensjonen av 1978, som allerede er gjennomført i norsk rett og gjort gjeldende også for personell på fiskefartøy. På bakgrunn av dette er det Sjøfartsdirektoratets vurdering at kvalifikasjonsforskriften kapittel 5 allerede langt på vei oppfyller de kvalifikasjonskrav som nå innføres med STCW-F-konvensjonen og tilhørende kode.

Ved sammenligning av tabellene i avsnitt A-II/5-1-1, 5-1-2 og 5-2 i STCW-F-koden og tabellene som gjelder for maskinoffiserer i kvalifikasjonsforskriften, slik disse følger av vedlegg IV, er det likevel slik at enkelte krav ikke er dekket i gjeldende forskrift. Et eksempel på dette er krav til praktisk kunnskap om fangsthåndteringsutstyr og dekksmaskineri.

Det vises også til regel I/3 nr. 7, hvor det fremgår at ethvert sertifikat utstedt etter bestemmelsene i STCW-konvensjonen av 1978, som tillater at innehaveren tjenestegjør som maskinsjef eller maskinoffiser, skal anses som et tilsvarende sertifikat etter STCW-F-konvensjonen når det gjelder fiskefartøy.

Sjøfartsdirektoratet har vurdert at minstekravene til utdanning som følger av STCW-F-konvensjonen, men som ikke allerede er dekket i gjeldende kvalifikasjonsforskriften, er så begrensede at de ikke gir grunnlag for krav om egen tilleggsutdanning for maskinister på fiskefartøy – slik det foreslås for dekksavdelingen. De kravene som ikke er dekket, antas i stedet å inngå i opplæring og familiarisering gjennom fartstid og erfaring om bord ved oppstart på nye fartøy. Sjøfartsdirektoratet har derfor valgt å ikke innføre tilleggskrav til utdanning for

maskinister, men viser i stedet til regel I/3 nr. 7 i konvensjonen som åpner for likestilling av maskinistsertifikatene fra både STCW-konvensjonen av 1978 og STCW-F-konvensjonen.

4.3 Kvalifikasjonskrav til radiooperatør

Regel II/6 inneholder minstekrav for erverv av sertifikat som GMDSS-radiooperatør om bord på fiskefartøy. Kravene er harmonisert med gjeldende krav etter STCW-konvensjonen av 1978 som allerede er gjennomført i norsk rett og gjelder for personell på fiskefartøy. STCW-F-konvensjonen medfører derfor ikke behov for ny forskriftsregulering. Det vises i tillegg til regel I/3 pkt. 7, som gir hjemmel for å likestille disse sertifikatene.

5. Endringene fra STCW-F-konvensjonen kapittel III, krav til opplæring og innføring i sikkerhetsprosedyrer

Kapittel III i STCW-F-konvensjonen inneholder obligatoriske minstekrav til grunnleggende opplæring og innføring av sikkerhetsprosedyrer om bord for personell på fiskefartøy. Etter STCW-F-konvensjonens regel III/1 skal de som har sitt arbeid om bord på fiskefartøy, før personell blir tildelt oppgaver om bord, få hensiktsmessig grunnleggende opplæring og innføring i sikkerhetsprosedyrer godkjent av administrasjonen. Slik opplæring skal møte kravene i kapittel III i STCW-F-koden.

Kravene er langt på vei harmonisert med STCW-konvensjonen av 1978, som allerede er gjennomført i norsk rett. I STCW-F-koden er det inntatt fire tabeller med minimumskrav til grunnleggende opplæring:

- Spesifikasjoner av minstenormer for kompetanse for personlige overlevelsesteknikker
- Spesifikasjoner av minstenormer for kompetanse i forebyggende brannvern og brannslokking
- Spesifikasjoner av minstenormer for kompetanse i grunnleggende førstehjelp
- Spesifikasjoner av minstenormer for kompetanse i personlig sikkerhet og sosialt ansvar

Tittel og innhold i disse tabellene tilsvarer i all hovedsak tabellene i vedlegg II i kvalifikasjonsforskriften, som utgjør grunnlaget for det grunnleggende sikkerhetskurset etter forskriften § 9 første ledd, riktignok med noen mindre unntak. Enkelte krav fra tabellene i STCW-F-konvensjonen som ikke fremgår av kvalifikasjonsforskriftens tabeller, er derfor foreslått innarbeidet i de eksisterende tabellene. Se forslag til endringer i kvalifikasjonsforskriftens vedlegg II. I forslag til endring i kvalifikasjonsforskriften fremgår disse tilleggene i kursiv.

Harmoniseringen av krav til opplæring av sikkerhetsprosedyrer har medført at Sjøfartsdirektoratet har sett behov for én felles sikkerhetsopplæring, uavhengig av om hvilken fartøygruppe man senere skal arbeide på. Videre er kravet om grunnleggende sikkerhetskurs som nevnt gjort gjeldende for alle som har sitt arbeid om bord på fiskefartøy. Dette medfører at forskrift om sikkerhetsopplæring for fiskere er foreslått opphevet, slik at det fremover vil være et felles grunnleggende sikkerhetskurs uavhengig av fartøytype. Dette vil også bidra til økt fleksibilitet når det gjelder muligheten til arbeid på tvers av fartøygrupper.

Det følger videre av STCW-F-kodens avsnitt III/1 pkt. 2 at personell på fiskefartøy hvert femte år skal være pålagt å kunne dokumentere at de har opprettholdt det nødvendige kompetansenivået for å kunne ivareta oppgaver, plikter og ansvar som er angitt i kolonne 1 i tabell A-III/1-1. Dette medfører økt hyppighet på kravet til oppdateringskurs fra gjeldende 8[13] år til 5 år fremover. Dette vurderes som en styrking av sikkerheten til personell på fiskefartøy.

Det er kun tabell A-III/1-1 som er angitt under kravet til femårig oppdatering. På samme måte som man i norsk rett har gjort alle de fire tabellene som inngår i det grunnleggende sikkerhetskurset til en del av oppdateringskurset, selv om dette ikke følger direkte av STCW-konvensjonen av 1978, foreslås det å gjøre det samme for fiskere. Alle de fire tabellene som er angitt i kvalifikasjonsforskriften § 9 første ledd, vil dermed inngå i oppdateringskurset etter tredje ledd.

[13] Jf. forskrift om sikkerhetsopplæring for fiskere § 4 første ledd.

Når forskrift om sikkerhetsopplæring for fiskere er foreslått opphevet fordi kravet til sikkerhetsopplæring skal gjelde for alle som har sitt arbeid om bord, innebærer det også at gjeldende regler om frivillig sikkerhetskurs for de som er fylt 67 år[14], samt frivillig repetisjonskurs for fiskere over 60 år[15] også fjernes. I tillegg vil eksisterende adgang til å gjøre unntak fra kravet til sikkerhetsopplæring etter § 9 i forskrift om sikkerhetsopplæring tas bort, slik at kravet til grunnleggende sikkerhetsopplæring vil være obligatorisk for alle som har sitt arbeid om bord på fiskefartøy. Se forslag til nytt fjerde ledd i kvalifikasjonsforskriften § 8.

Endringene vil kunne medføre økt etterspørsel etter grunnleggende sikkerhetskurs som gis med hjemmel i kvalifikasjonsforskriften § 9 første ledd, og etter hvert også repetisjonskursene. I tillegg vil det medføre noe administrativt arbeid for kursleverandører, blant annet knyttet til oppdatering kursplan og innarbeidelse av de nye kravene. Etter gjennomført kurs må man søke ut ferdighetssertifikat grunnleggende sikkerhetskurs hos Sjøfartsdirektoratet, jf. kvalifikasjonsforskriften § 18. Ved søknad om slikt ferdighetssertifikat vil det påløpe gebyr.

Det legges frem forslag om overgangsordning for de som allerede har gjennomført sikkerhetskurs for fiskere, slik at endringen får begrenset betydning for de som har gjennomført sikkerhetskurs for fiskere før ikrafttredelse av denne forskriften. Se mer om forslag til overgangsbestemmelser under pkt. 7 nedenfor.

STCW-F-koden kapittel III del A-III/1 nr. 5 åpner opp for at det etter nærmere vurderinger kan innføres et begrenset sikkerhetskurs for personer som har sitt arbeid om bord på fiskefartøy under 24m lengde som operere utelukkende innenfor begrenset fartsområde (bankfiske II). Det må eventuelt vurderes nærmere om dette er løsning som er hensiktsmessig og i tilfellet for hvilken gruppe av fartøy, sjøfolk og fartsområde samt med hvilket innhold et slikt kurs eventuelt kan være aktuelt for. Det finnes i dag et "sikkerhetskurs for sjøfolk på mindre skip" som kan benyttes av sjøfolk på lasteskip under 24m som operere i fartsområde liten kystfart. Det kan være mulig å se på en tilsvarende løsning for fiskefartøy. En slik løsning er ikke nærmere utredet i denne omgang. Sjøfartsdirektoratet ber om høringsinnspill i denne sammenheng.

6. Endringene fra STCW-F-konvensjonen kapittel III, krav til vakthold

STCW-F-konvensjonen kapittel III inneholder grunnleggende prinsipper for vakthold som skal følges for dekksavdelingen og maskinavdelingen om bord på fiskefartøy. De grunnleggende prinsippene for vakthold skal etter konvensjonens regel IV/2 nr. 3 følges om bord på alle fiskefartøy, men slik at deler av kravene kan fravikes for mindre fartøy som opererer i begrenset farvann. Det er i denne forbindelse foreslått flere mindre endringer i forskrift om vakthold for dekksavdelingen og maskinavdelingen på norsk fiske- og fangstfartøy. Endringene er gjort i forskriftens vedlegg A og vedlegg B.

Forslagene til endringer vurderes overordnet som lite kontroversielle og i hovedsak som presiseringer av krav som allerede følger av de grunnleggende prinsippene for vakthold. Se forslag til endring i forskrift om vakthold for dekksavdelingen og maskinavdelingen på norsk fiske- og fangstfartøy, samt kommentarer til bestemmelsene.

7. Overgangsbestemmelser kvalifikasjonsforskriften

7.1 Personer med kompetansesertifikat fiskeskipper klasse AB og B utstedt før ikrafttredelse av forskriften

Forskriftsendringene får ikke betydning for personer som har kompetansesertifikat fiskeskipper klasse AB eller B utstedt før ikrafttredelse av denne forskriften. Forutsatt at sertifikatet er gyldig vil man fremdeles kunne operere i henhold til sertifikatet. Personer som allerede har slike kompetansesertifikat påvirkes altså ikke av nye krav til utdanning og endringer i krav til fartstid. Ved neste fornyelse av sertifikatene gjelder de ordinære kravene til fornyelse i kvalifikasjonsforskriften § 19.

[14] Jf. forskrift om sikkerhetsopplæring for fiskere § 3 fjerde ledd
[15] Jf. forskrift om sikkerhetsopplæring for fiskere § 4 tredje ledd

Selv om de nye kravene til utdanning og fartstid har gode grunner for seg, anses det lite hensiktsmessig å pålegge personer som allerede har sertifikat, å oppfylle nye krav til utdanning. Det legges til grunn at relevant kompetanse i stor grad er opparbeidet om bord. Se nærmere forslag til overgangsbestemmelse i ny § 93 i kvalifikasjonsforskriften.

7.2 Personer som har påbegynt utdanning til kompetansesertifikat fiskeskipper eller kompetansesertifikat dekksoffiser før ikrafttredelse av denne forskrift

Overgangsbestemmelsen åpner også for at sertifikater kan utstedes etter gjeldende regelverk, altså slik det lyder før ikrafttredelse av denne endringsforskriften, i inntil 5 år. Slik utstedelse etter gjeldende regelverk er forutsatt at relevant utdanning er påbegynt før ikrafttredelsen. Dette er begrunnet i hensynet til forutsigbarhet for både studenter og utdanningsinstitusjoner, slik at personer som allerede har påbegynt et utdanningsløp, ikke må forholde seg til endrede krav underveis. Det kan for eksempel tenkes tilfeller der utdanning er påbegynt et halvt år før ikrafttredelse, og hvor sertifikat først søkes ut etter fullført utdanning og fartstid noen år senere. Se nærmere forslag til overgangsbestemmelse i ny § 94 i kvalifikasjonsforskriften.

De nye kravene til utdanning og fartstid for kompetansesertifikat fiskeskipper klasse AB og B vil dermed kun få betydning for førstegangsutstedelse til personer som ikke har påbegynt relevant utdanning før ikrafttredelse av forskriften.

7.3 Kompetansesertifikat dekksoffiser med rett til å tjenestegjøre på fiskefartøy

Etter gjeldende regelverk kan kompetansesertifikat dekksoffiser 1-5 på nærmere vilkår benyttes for å tjenestegjøre på fiskefartøy. Med de foreslåtte forskriftsendringene innføres imidlertid et tydelig skille mellom kompetansesertifikat dekksoffiser og kompetansesertifikat fiskeskipper. Kompetansesertifikat dekksoffiser skal ikke lenger kunne benyttes på fiskefartøy, slik det følger av nytt forslag til nytt fjerde lett i kvalifikasjonsforskriften § 23:

> «Kompetansesertifikat dekksoffiser klasse 5 til 1 gir ikke rett til å tjenestegjøre på fiskefartøy etter 1. januar 2031.».

Det er imidlertid lagt til grunn at endringene i hovedsak skal få betydning for personer som starter på utdanning etter ikrafttredelsen. Det har vært et viktig hensyn for Sjøfartsdirektoratet å begrense konsekvensene for personer som allerede tjenestegjør i dekksavdeling, eller som har påbegynt et utdanningsløp for slik stilling. Det foreslås derfor overgangsregler for de med kompetansesertifikat dekksoffiser som i dag har rett til å benytte dette sertifikatet til å tjenestegjøre på fiskefartøy, eller som fremover ønsker å benytte dette sertifikatet til å tjenestegjøre på fiskefartøy.

Formålet med overgangsreglene for personer som har kompetansesertifikat dekksoffiser, er både å ivareta de rettigheter og muligheter som finnes i kompetansesertifikat dekksoffiser i dag, men også for å tydeliggjøre det fremtidige skillet mellom sertifikattypene kompetansesertifikat dekksoffiser og kompetansesertifikat fiskeskipper.

Forslaget legger til rette for at kompetansesertifikat dekksoffiser, som gir rett til å tjenestegjøre på fiskefartøy, fortsatt kan benyttes til å tjenestegjøre på fiskefartøy etter ikrafttredelse av denne forskriften og i en overgangsperiode på inntil fem år. Forslaget til nytt fjerde ledd i kvalifikasjonsforskriften § 23 skal altså få full virkning først etter fem år.

Innen fem år etter ikrafttredelse av denne forskriften må imidlertid de med kompetansesertifikat dekksoffiser faktisk søke ut relevant kompetansesertifikat fiskeskipper, dersom de etter denne fristen ønsker å arbeide på fiskefartøy. Utstedelse av relevant fiskeskippersertifikat kan i denne perioden utstedes etter kvalifikasjonsforskriften §§ 32, 32a og 32b, slik disse lød før ikrafttredelse av denne endringsforskriften. Etter denne fem års fristen må man ha relevant kompetansesertifikat fiskeskipper dersom man skal kunne tjenestegjøre som ansvarshavende vaktoffiser eller skipsfører på fiskefartøy. Fra 31. desember 2031 vil nytt forslag til § 23 fjerde ledd gjelde fullt ut. Se forslag til overgangsbestemmelse i ny §§ 95.

7.4 Fiskeskippersertifikat klasse C

Fiskeskippersertifikat klasse C som er utstedt før ikrafttredelse av denne forskriften, vil også være gyldige etter ikrafttredelse av disse forskriftsendringene. Dette gjelder selv om innehaveren ikke oppfyller nye krav til grunnleggende sikkerhetskurs eller gyldig helseerklæring. For overgangsregler knyttet til nytt krav til grunnleggende sikkerhetskurs samt gyldig helseerklæring, som blant annet vil få betydning for innehavere av fiskeskippersertifikat klasse C, vises det til egen omtale nedenfor.

7.5 Grunnleggende sikkerhetskurs

Forslag til endringer i fjerde ledd kvalifikasjonsforskriften § 8 innebærer et krav om at alle som har sitt arbeid om bord på fiskefartøy, skal ha gjennomført grunnleggende sikkerhetskurs etter kvalifikasjonsforskriften § 9. Dette innebærer blant annet at forskrift av 10. februar 1989 nr. 88 om sikkerhetsopplæring for fiskere foreslås opphevet, og at henvisningen til sikkerhetskurs for fiskere i kvalifikasjonsforskriften § 31 foreslås fjernet og erstattet med krav om grunnleggende sikkerhetskurs.

Sikkerhetskurs for fiskere har hatt krav om repetisjonskurs minst hvert åttende år, og dermed en gyldighet på inntil åtte år. De som har gjennomført slikt kurs, kan forholde seg til gyldighetsperioden som er angitt på kursbeviset. Innen utløp av gyldighetsperiodens må vedkommende gjennomføre repetisjonskurs etter kvalifikasjonsforskriften § 9 tredje ledd. For de som har gjennomført sikkerhetsopplæring for fiskere, stilles det altså ikke krav om at man først må gjennomføre grunnleggende sikkerhetskurs etter kvalifikasjonsforskriften § 9 første ledd, men det vurderes som tilstrekkelig å gjennomføre repetisjonskurset etter tredje ledd i samme bestemmelse.

Dette innebærer at det kan ta inntil åtte år etter ikrafttredelse av denne forskriften før alle som har sitt arbeid om bord på fiskefartøy, har gjennomført grunnleggende sikkerhetskurs eller repetisjonskurs etter kvalifikasjonsforskriften. Dette gjelder både for de som allerede har fiskeskippersertifikat klasse C, og for personer om bord på fiskefartøy uten sertifikatplikt. Se forslag til overgangsbestemmelse i ny § 97 andre ledd.

Personer som ikke har gjennomført sikkerhetskurs for fiskere før ikrafttredelse av denne forskriften må gjennomføre grunnleggende sikkerhetskurs etter kvalifikasjonsforskriften § 9 første ledd. Ved førstegangsutstedelser av fiskeskippersertifikat klasse C etter ikrafttredelse av denne forskrift vil det være krav om bestått og gjennomført grunnleggende sikkerhetskurs etter kvalifikasjonsforskriften § 9.

For personer som har vært omfattet av unntak fra kravet til grunnleggende sikkerhetsopplæring for fiskere fordi de er fylt 67 år og kravet til repetisjonskurs fordi de er over 60 år, jf. forskrift om sikkerhetsopplæring for fiskere § 3 fjerde ledd, gjelder nytt krav om gjennomført og bestått grunnleggende sikkerhetsopplæring eller repetisjonskurs fra og med 1. juli 2028. Denne overgangsregelen gis for at det skal være tilstrekkelig med tid for denne gruppen til å gjennomføre slik opplæring uten at de må sette arbeidet sitt på vent. Se forslag til overgangsbestemmelse i ny § 97 i kvalifikasjonsforskriften.

7.6 Gyldig helseerklæring

For utstedelse av fiskeskippersertifikat klasse C vil det fremover være krav om gyldig helseerklæring fra godkjent sjøfartslege. Se forslag til endringer i kvalifikasjonsforskriften § 31 andre ledd.

For de som har et gyldig fiskeskippersertifikat klasse C ved ikrafttredelse av denne endringsforskriften vil ikke kravet til helseerklæring gjelde før ved neste fornyelse, men senest 1. juli 2028. Dette er for å gi næringen tid til å fremskaffe slik erklæring samt for å unngå press på sjømannsleger som tilbyr slike erklæringer. Innen 1. juli 2028 må altså alle som har et gyldig fiskeskippersertifikat klasse C sertifikat også kunne fremvise gyldig helseerklæring.

Ved førstegangsutstedelse av fiskeskippersertifikat klasse C kreves det gyldig helseerklæring fra og med ikrafttredelse av denne forskriften.

8. Ikrafttredelsesbestemmelse i forskrift om helseundersøkelser

I forskrift om helseundersøkelser er det foreslått to endringer. Eksisterende unntak fra forskriftens virkeområde for fiskefartøy slik disse har kommet frem av bokstav a og b i § 2 andre ledd. Videre innføres det et nytt unntak fra krav til helseerklæring for de som arbeider på fartøy som utelukkende opererer i fartsområde fjordfiske etter forslag til ny bokstav c i § 2 første ledd.

Nytt unntak fra forskriftens virkeområde for fartsområdet fjordfiske skal tre i kraft straks forskriften trer i kraft.

Fjerning av eksisterende unntak i § 2 andre ledd er imidlertid foreslått gitt utsatt ikrafttredelse til 1. juli 2028. For å gi næringen tid til å fremskaffe slik erklæring samt for å unngå press på sjømannsleger som tilbyr slike erklæringer er endringene i andre ledd gitt utsatt ikrafttredelse til 1. juli 2028. Dette gir etter Sjøfartsdirektoratets vurdering tilstrekkelig med tid til næringen til å innrette seg etter de nye krav til helseerklæring.

III. Kommentarer til bestemmelsene i endringsforskriftene

1. Forslag til endring i forskrift om vakthold for dekksavdelingen og maskinavdelingen på norske fiske- og fangstfartøy

Vedlegg A.

Til nytt punkt 9.3 i kap. I
Gjennomføring av STCW-F-koden regel IV/1-1 nr. 14.

Til punkt 4 og nytt punkt 5 i kap. IV
Gjennomføring av STCW-F-koden regel IV/I-3 nr. 18 og 19.

Vedlegg B

Til nytt punkt 9 i kapittel I
Gjennomføring av STCW-F-koden regel IV/2-2 nr. 29. Disse kravene var tidligere listet opp i vedlegg B kapittel III, punkt II som nå er foreslått fjernet ettersom kravene skal gjelde generelt under vakthold i maskinen og ikke spesifikt for maskinvakt i havn.

Til punkt 16 i kapittel II
Punktet er tilpasset for å sikre gjennomføring av STCW-F-koden regel IV/2-1 nr. 23.

Til punkt 26 i kapittel II
Punktet er tilpasset for å sikre gjennomføring av STCW-F-koden regel IV/2-1 nr. 28.

Til punkt 11 i kapittel III
Dette punktet slettes i kapittel III og overføres til nytt punkt 9 i kapittel I ettersom kravene skal gjelde generelt under vakthold i maskinen og ikke spesifikt for maskinvakt i havn.

2. Forslag til endring i forskrift om kvalifikasjoner for sjøfolk

Til § 3
Fjernet henvisning til kompetansesertifikat dekksoffiser ettersom begrepet også skal omfatte kompetansesertifikat fiskeskipper.

Til § 8
Tittel på bestemmelsen er endret for å gjenspeile endringene som er gjort i bestemmelsens fjerde ledd. I fjerde ledd innføres krav om grunnleggende sikkerhetskurs for alle som har sitt arbeid om bord på fiskefartøy.

Til § 16
Begrepet «kompetansesertifikat fiskeskipper» er lagt til som en konsekvens av at det fremover vil være et tydeligere skille på denne sertifikattypen og kompetansesertifikat dekksoffiser.

Til § 19
I første ledd er det lagt inn en presisering av hvilke relevante sertifikat for dekksavdeling på fiskefartøy som må fornyes. I fjerde ledd er fiskeskippersertifikat klasse C inntatt som et sertifikat som kan fornyes etter krav i bestemmelsen. Endringene innebære i utgangspunktet ikke materielle endringer.

Til § 23
I bestemmelsens overskrift og første ledd er referanse til de ulike kompetansesertifikat fiskeskipper inkludert for å vise at bestemmelsens krav også gjelder for disse sertifikatene. Slik referanse er også lagt inn i bestemmelsens andre ledd. I fjerde ledd er det lagt inn en sentral begrensning for kompetansesertifikat dekksoffiser klasse 5 til klasse 1, om at disse ikke kan benyttes til å tjenestegjøre på fiskefartøy etter 1. januar 2031. Datoen som er lagt inn er forutsetningsvis fem år etter ikrafttredelse av forskriften.

Til §§ 24, 25 og 26
Se nærmere beskrivelse av endringene under del I, pkt. 2 2.2 om endringer i krav til brovakttjeneste samt krav til passasjer- og krisehåndteringskurs.

Til §§ 31, 32, 32a og 32b
Se utførlig beskrivelse av bestemmelsene under pkt. II, 4. om kompetansekrav dekksavdelingen.

Til § 50
I bestemmelsen er referanse til kompetansesertifikat dekksoffiser fjernet ettersom man ikke er opplært i medisinsk behandling for utstedelse av slikt kompetansesertifikat. Sjøfolk som skal ha ansvar for medisinsk behandling om bord skal dermed ha ferdighetssertifikat for medisinsk behandling.

Til § 67
Krav om kurs i passasjer- og krisehåndtering er fjernet.

Til §§ 69 og 69a
Det er gjort endringer som innebærer en presisering av at kvalifikasjonskravene i disse bestemmelsene ikke skal gjelde for gasstankskip Se ellers del I, punkt 2. 2.3.

Til §§ 84 til 86
I bestemmelsene er det lagt til flere referanser til STCW-F-konvensjonen, som også har tilsvarende regler om anerkjennelse av utenlandske sertifikater, søknad om påtegning samt midlertidig tjeneste i sertifikatpliktig stilling. I tillegg er det lagt inn en mindre språklig justering i § 86 som ikke innebærer materielle endringer.

Til § 89Det er lagt inn forslag til en språklig forbedring samt presisert at det det ikke skal gis dispensasjon for stilling som radiooperatør, med mindre annet følger av det aktuelle radioreglementet. Dette er et krav fra både STCW-F-konvensjonen samt STCW konvensjonen av 1978.

Til §§ 93 til 97
Se nærmere om disse bestemmelsene under del II, pkt. 7 om overgangsbestemmelser til kvalifikasjonsforskriften.

3. Forslag til endring i forskrift om helseundersøkelser på norske skip og flyttbare innretninger

Til § 2

I § 2 første ledd er det innført nytt unntak fra virkeområdet til forskriften. Denne endringen skal tre i kraft når forskriften vedtas. I § 2 andre ledd er de to eksisterende unntakene fra virkeområdet som angår fiskefartøy tatt bort. Dette fordi STCW-F-konvensjonen regel I/12 pålegger alle som har sitt arbeid om bord på fiskefartøy å ha gyldig helseerklæring. Endringene i § 2 andre ledd skal tre i kraft først 1. juli 2028.

IV. Administrative og økonomiske konsekvenser

1. Nye utdanningskrav – endringer i utdanningstilbud

Innføring av nye utdanningskrav for kompetansesertifikat fiskeskipper klasse AB og B medfører først og fremst administrative konsekvenser for utdanningsinstitusjoner som ønsker å tilby slik utdanning. Dette gjelder for videregående skoler, fagskoler samt høyskoler. I forslag til overgangsregler er det lagt opp til at de som allerede har slike sertifikater i dag samt de som har påbegynt utdanning til disse sertifikatene i utgangspunktet ikke påvirkes av de nye utdanningskravene. For de som skal gjennomføre utdanningen etter ikrafttredelse av forskriften, vil de nye kravene medføre et noe endret innhold i utdanningen og mer spisset i relasjon til operasjoner med fiskefartøy. Styrkingen av utdanning til dekksavdeling på fiskefartøy medfører også studenter i større grad enn tidligere må ta stilling til hvilken utdanning de ønsker.

Utdanningsinstitusjoner som fremover skal tilby denne utdanningen må utvide utdanningsprogrammet til å dekke de nye kravene. Utdanningsinstitusjoner som ønsker å utvide sitt utdanningstilbud, må søke om utvidet kursportefølje til Sjøfartsdirektoratet. I arbeidet med dette vil det påløpe administrative konsekvenser for utdanningsinstitusjonene.

Selv om det legges til nye utdanningskrav for sertifikater i dekksavdelingen på fiskefartøy, er det fremdeles de samme utdanningskravene som ligger i bunn, uavhengig av om man skal søke ut sertifikat for dekksavdelingen på fiskefartøy eller på handelsfartøy. Det vil være opp til de ulike utdanningsinstitusjonene hvilken utdanning de ønsker å tilby, og på hvilken måte dette skal tilbys. Det kan eksempelvis tenkes at noen vil slå sammen utdanningskravene for dekksavdelingen på fiskefartøy og handelsfartøy, og tilby dette samlet som et felles utdanningsløp med tilhørende mulighet til å arbeide både på fiskefartøy og på handelsfartøy. Et annet alternativ er at utdanningen deles mer opp, eksempelvis ved at tilleggskravene som fremover vil gjelde for dekksavdelingen for fiskefartøy innføres som et separat valgfag.

2. Nye utdanningskrav – et større skille mellom kompetansesertifikat dekksoffiser og kompetansesertifikat fiskeskipper

Nye utdanningskrav medfører også at det er behov for et tydelig skille på kompetansesertifikat dekksoffiser og kompetansesertifikat fiskeskipper. Dette kommer blant annet til uttrykk ved nytt forslag til fjerde ledd i § 23 som slår fast at kompetansesertifikat dekksoffiser ikke kan benyttes på fiskefartøy. Forslag til overgangsregel medfører at regelen ikke vil få betydning før det er gått fem år for de som allerede har gyldig sertifikat eller på påbegynt sin utdanning til kompetansesertifikat dekksoffiser.

Dette skille medfører konsekvenser for næringen i form av at muligheten til å arbeide i dekksavdelingen på tvers av fiskefartøy og andre fartøygrupper innskrenkes noe. De som fremover ønsker å gjøre tjeneste i dekksavdelingen både på fiskefartøy og på andre fartøygrupper vil måtte søke ut og vedlikeholde to sertifikat i stedet for ett. Dette vil innebære en begrenset ekstra kostnad hvert femte år sammenlignet med dagens situasjon hvor det i flere tilfeller er tilstrekkelig med kompetansesertifikat dekksoffiser for å kunne gjøre tjeneste på både fiskefartøy og andre fartøygrupper. Sjøfartsdirektoratet har ikke tallgrunnlag for å fastslå hvor mange som vil ha behov for å søke ut et ekstra sertifikat fremover.

Den ekstra kostanden ligger i det å søke ut et ekstra sertifikat hvert femte år. Krav til helseerklæring og sikkerhetskurs som ligger som vilkår de enkelte sertifikat er felles for begge sertifikattypene slik at det ikke blir økte kostander for de underliggende kravene til å søke ut sertifikatene.

Det nevnes imidlertid også at flere sjøfolk allerede i dag har to sertifikater og vedlikeholder disse i et femårsintervall. Dette fordi det allerede i dag er forskjeller mellom kompetansesertifikat fiskeskipper og kompetansesertifikat dekksoffiser som gjør at det for en gruppe av sjøfolk har vært aktuelt å inneha to sertifikattyper.

Når det legges til grunn at flere sjøfolk fremover vil søke ut et ekstra sertifikat sammenlignet med dagens situasjon, innebærer dette også økt administrativ burde på Sjøfartsdirektoratet i form av behandling av flere sertifikatsøknader

3. Endret krav til grunnleggende sikkerhetskurs

De foreslåtte endringene for krav til grunnleggende sikkerhetskurs innebærer at eksisterende kurs etter forskrift om sikkerhetsopplæring for fiskere oppheves, og at krav til grunnleggende sikkerhetskurs blir likt for alle som har sitt arbeid om bord med hjemmel i kvalifikasjonsforskriften § 8 fjerde ledd, jf. § 9.

En fordel med harmonisert krav til grunnleggende sikkerhetskurs, i stedet for to kurs, kan være at det fremover vil være enklere for de som har sitt arbeid om bord på fiskefartøy å ta arbeid på andre fartøy, for stillinger med krav til grunnleggende sikkerhetsopplæring etter kvalifikasjonsforskriften.

Når det fremover ikke lenger skal være frivillig for fiskere over 67 år gjennomføre sikkerhetsopplæring og heller ikke frivillig for de over 60 år gjennomføre repetisjonskurs, innebærer dette en både administrativ og økonomisk konsekvens for næringen for denne gruppen. Flere enn før vil være pålagt å gjennomføre disse kursene. Det vil medføre økt etterspørsel hos kurstilbyder, økte kostnader for de som skal ta kurs samt at det vil kreve noe tid hvert femte år å få gjennomført slikt kurs. Kravet til å gjennomføre repetisjonskurs endres også fra et intervall på åtte år til fem år, noe som også innebærer en økning i administrative og økonomiske konsekvenser.

Sjøfartsdirektoratet har ikke tallgrunnlag for å kunne fastslå hvor mange som treffes av disse nye kravene. Pris for slike kurs fastsettes av kurstilbyder og prisene varierer noe. Pris på grunnleggende sikkerhetskurs ser ut til å ligge på rundt kr. 20 000,- men repetisjonskurs ser ut til å ligge på rundt kr. 10 000,-. Personkretsen som med de nye reglene får krav om å gjennomføre nytt grunnleggende sikkerhetskurs antas å være liten, idet regelen omfatter de som skal arbeide om bord på fiskefartøy for første gang i en alder etter fylte 67 år. Det forutsettes at de som har arbeidet som fiskere før fylte 67 har gjennomført sikkerhetskurs for fiskere, og derfor etter forslag til overgangsregler, ikke trenger å gjennomføre grunnleggende sikkerhetsopplæring, men kun repetisjonskurs hvert femte år.

4. Krav om gyldig helseerklæring

Endringer i krav til gyldig helseerklæring medfører både økonomiske og administrative konsekvenser for næringen, samt økt pågang på bestilling av slik erklæringer hos godkjente sjømannsleger. Utvidet krav om gyldig helseerklæring vil både få konsekvenser for de som har fiskeskippersertifikat klasse C, samt de som frem til nå har vært unntatt kravet til helseerklæring etter forskrift om helseundersøkelser § 2 andre ledd bokstav a og b.

Nytt krav om gyldig helseattest omfatter som nevnt alle med fiskeskippersertifikat klasse C, hvor kravet i dag har vært begrenset legeerklæring. Det er rundt 1000 personer som er registrert med gyldig fiskeskippersertifikat klasse C i Sjøfartsdirektoratets registre i dag. En andel av disse oppfyller riktignok allerede kravet til gyldig helseattest etter det Sjøfartsdirektoratet erfarer. Forslag til overgangsbestemmelse gir denne gruppen frist til å fremskaffe slik helseerklæring først ved neste sertifikatutstedelse, men senest 1. juli 2028. Fristen er satt fremover i tid slik at det skal være god tid til å fremskaffe slik erklæring og for å unngå stor etterspørsel på kort tid for godkjente sjømannsleger.

Krav til gyldig helseerklæring omfatter som nevnt også alle de som frem til nå har vært unntatt kravet etter forskrift om helseundersøkelser. Sjøfartsdirektoratet har ikke datagrunnlag for å anslå størrelsen på personkretsen som hittil har vært omfattet av dette unntaket. Forslag til overgangsbestemmelse utsetter

ikrafttredelse av foreslåtte endringer i forskrift om helseundersøkelser slik at også denne gruppen har frist til 1. juli 2028 for å fremskaffe slik attest. Når det i tillegg er innført nytt unntak om krav til helseerklæring for de som har sitt arbeid som utelukkende er sertifisert for fartsområde fjordfiske begrenses denne gruppen likevel noe.

Nye krav til helseerklæring vil i sin ytterste konsekvens også kunne medføre at enkelte ikke lenger oppfyller krav som stilles for å utføre arbeid om bord på fiskefartøy slik, slik at man ikke lenger kan tjenestegjøre på fiskefartøy.

Pris for helseerklæring fastsettes av tilbyder og det ser ut til å være relativt stor variasjon. Prisene ser ut til å ligge på rundt kroner 2 000 til 4 000, men det varier også noe fra den enkelte tilbyder hva som er inkludert i prisen og hvilke tjenester/prøver som kan komme i tillegg.

Etter forskrift om helseundersøkelser § 4 sjuende ledd er det rederiene som skal bære utgiftene til helseundersøkelser. Endringene vil derfor først og fremst innebærer økte kostnader for rederiene både for å oppfylle kravet når det innføres, men også ved fornyelse av slike erklæringer hvert andre år fremover. For deler av den mindre fiskeflåten vil et rederi imidlertid ofte kunne være et enkeltpersonforetak eller privatpersoner.

Med hilsen

Alf Tore Sørheim
Sjøfartsdirektør

Linda Bruås
avdelingsdirektør
Regelverk og internasjonalt arbeid

Dette dokumentet er godkjent elektronisk, og har derfor ikke håndskrevne signaturer

C.c.
Nærings- og fiskeridepartementet

Vedlegg:

1) Forskriftsendringer - Kvalifikasjonsforskriften
2) Forskriftsendringer - Forskrift om helseundersøkelser
3) Forskriftsendringer - Vaktholdforskriften
4) Forskriftsendringer - Forskrift om konstruksjon, utstyr og drift av fiskefartøy med lengde 15 meter eller mer
4) Høringsliste